

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Анна Трошева – Асенова

катедра „Специална педагогика и логопедия“

СУ „Св. Климент Охридски“, Факултет по науки за образованието и изкуствата

на дисертационен труд на тема:

Ерготерапевтични подходи и стратегии в обучението на високофункционални ученици от аутистичния спектър (със синдром на Аспергер)

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по научно направление

1.2. Педагогика (Специална педагогика)

Автор: **Христос Георгиос Бабалис**

Научен ръководител: **проф. д-р Мира Цветкова – Арсова**

1. Общи биографични данни на кандидата

Христос Бабалис е представил кратка автобиографична справка. Според нея той има диплом за бакалавър по Гръцка филология и магистър по Медии и журналистика. Зачислен е на редовна докторантура в Софийски университет, Факултет по науки за образованието и изкуствата, катедра „Специална педагогика и логопедия“ със Заповед No РД 20-613 / 07.04.2017. Научното ръководство е осъществено от проф. д-р Мира Цветкова – Арсова. Бабалис работи активно и в срок по дисертацията си в тригодишния срок на обучение и веднага след отчисляването му е открита процедура по защита.

2. Актуалност и значимост на дисертационния труд

Учениците от аутистичния спектър, които са предизвикателство за съвременното приобщаващо образование, имат потребност от специфичен подход и пригодена образователна среда, както и от добре подготвени за работа с тях учители. Важен принос в тази посока ни дават и знанията на Ерготерапията. В този смисъл, оценявам темата като актуална и значима, тъй като отговаря на интердисциплинарната подготовка на кадрите и мултиспециализираната подкрепа на децата и учениците със специални образователни потребности (включително тези от аутистичния спектър), особено в условията на приобщаваща среда.

Малко са научните изследвания и публикации, които търсят обвързаността на ерготерапията с конкретната преподавателска дейност на учителите.

3. Характеристика и оценка на дисертационния труд

В структурно отношение дисертацията е с обем от 196 страници, като съдържанието е разпределено в увод, 4 теоретични глави и 2 свързани с емпиричното изследване, изводи, заключение, библиография (223 източника на латиница) и приложения.

Забелязва се значителен превес в обема на теоретичното изследване над експерименталното, тъй като съотношението между теоретичната част, методиката на изследване и анализа на резултатите е приблизително 110:10:50 страници.

Онагледяването е постигнато чрез 30 таблици и 26 фигури.

Налични са също приноси, списък с публикациите на автора, списък на таблиците и списък на графиките.

Теоретичните глави засягат следните теми: в първа глава – дефиниции, причини, класификации и синдроми, прогноза и диагностика на аутистичния спектър; във втора глава се изхожда от потребностите на децата със синдром на Аспергер от допълнителна образователна и друг вид подкрепа и са обстойно разгледани освен затрудненията в определени области на развитие, така различни педагогически и ерготерапевтични подходи в индивидуалната и груповата работа, семейна подкрепа, методът ТЕАСН и др. Трета глава, която е озаглавена „Алтернативни терапевтични подходи“ представя сензорно-интегративната терапия, музикалната и игровата терапия, дейностите от ежедневиия живот /ДЕЖ/, психотерапията и медикаментозната терапия, ерготерапията. Четвъртата теоретична глава е фокусирана върху аутизма и приобщаването, факторите от които зависи тяхното обвързване и осъществяване, както и полезни практики в тази насока. Подчертана е ролята на ерготерапевта и ерготерапевтичните подходи за по-добра подготвеност на средата и по-лесно адаптиране на ученика с аутизъм към нея.

Теоретичният анализ се позовава на надеждни литературни източници и актуални знания в областта. Броят им е значителен, като голяма част от тях са от последните 5 години, което е важен елемент в научните изследвания и го оценявам високо. Всички

автори са коректно цитирани. Изложените терапевтични подходи и стратегии са интересни, някои от тях са представени в подробности и са ценен ресурс за практиката.

Методиката на емпиричното изследване е описана в 5 глава, където са формулирани цел, 3 хипотези, задачи, методи на изследването (въпросник, статистически методи, качествен и количествен анализ), процедурата и ограниченията. За целите на изследването е съставен въпросник за учителите, който първоначално е апробиран върху малка група учители (15), а след това е разпространен по електронен път и попълнен от 180 учители. Той съдържа многоаспектни въпроси, свързани с теоретичната подготовка и практическите умения на изследваната група, които водят до интересни резултати. Въпреки, че въпросникът е приложен към дисертацията, биха могли да се опишат по-подробно принципите и основанията за подбор на темите и въпросите в него. Проведено е и качествено изследване чрез интервю в личен контакт на изследователя с 10 учители.

Шеста глава представя получените резултати. Резултатите са обработени статистически (SPSS версия 22.0 и MS Excel 2013, α на Кронбах, 't-тест' за независими проби). Одобрявам коректното и подробно представяне, онагледяване в множество фигури и таблици и описване на количествените резултати, но те биха повишили значението си, ако бъдат и качествено анализирани, ако авторът направи аналитична съпоставка между отделните отговори, ако изкаже предположения и даде мнение за причините за тях. Интересно допълнение дава качествено изследване, чрез описателно представяне на отговорите на участниците в интервюто.

Всички получени резултати потвърждават издигнатите хипотези и са база за формулиране на 9 генерални извода. Според мен в част от изводите, засягащи учителите и тяхната подготовка трябва да се уточни, че става въпрос за република Гърция. Също така, би могъл да се формулира генерален извод, свързан с отличната квалификация на учителите в областта на специалното образование в република Гърция.

4. Приноси

Формулирани са общо 5 приноса – 2 с научно-теоретичен и 3 с приложно-практически характер. В общи линии съм съгласна с направените формулировки. Първите два приноса от научно-практическите засягат единствено учителите в република Гърция, с които е проведено изследването и не могат да се генерализират.

5. Автореферат

Авторефератът е в обем от 84 стр. Той отразява добре структурата и основните положения, изложени в дисертацията. Има известно разминаване в систематизацията на методиката на изследването. Докато в дисертацията няма отделен параграф за контингента на изследването (въпреки, че той не остава неясен за читателя и е описан в процедурата на изследване), както и не са изброени методите на изследването, в автореферата такива параграфи съществуват. От друга страна в автореферата не е изложено като метод и процедура проведеното качествено изследване – интервю.

Не са представени коректно и публикациите по темата, така както това е направено в дисертацията.

6. Публикации по темата

Авторът е представил три публикации, които са в авторитетни академични издания и отговарят изцяло на темата на дисертацията.

7. Препоръки и въпроси

Нямам препоръки и забележки освен вече описаните. Към докторанта имам следните въпроси:

- 7.1. Как си обяснявате факта, че въпреки високата квалификация на учителите попълнили анкетите, въпреки наличието на практически опит и обучения за работа с деца от аутистичния спектър, повечето от тях продължават да изпитват необходимост от обучения?
- 7.2. На какво основание формулирахте положително очакване относно познаването на ерготерапевтични подходи от учителите (хипотеза 1)? На базата на лични впечатления от учителите в България, аз бих формулирала по-скоро отрицателно предположение.
- 7.3. В Гърция назначават ли се ерготерапевти в училищата и ако да, от колко години това е практика?

Заклучение:

Научният труд на Христос Бабалис отговаря на изискванията за докторска дисертация. Проведено е мащабно изследване с междупредметно значение за образователната и ерготерапевтичната теория и практика.

Показателите отговарят на изискванията на Закона за научните степени и звания и на Правилника на Софийския университет. Дисертационният труд замисля и

осъществява едно интересно изследване и доказва, че Христос Бабалис притежава както познания, върху които да стъпи едно научно изследване, така и умения то да бъде адекватно организирано, проведено и анализирано.

Въз основа на изложеното дотук, давам своята положителна оценка за дисертационния труд и предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен “доктор” на Христос Бабалис в професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика).

29.09. 2020г.

Рецензент:

Доц.д-р Анна Трошева - Асенова